

עין משפט
נר מצוה

לו א ב מיי פ"א מהל'
טומאת אוכלין הלכה יז:
לו א מיי פכ"ג מהל'
מביה הלכה טו קמג
עשין פג טו"ע ח"מ ס"י
רעו טפין די:
לח ד ה מיי פ"א מהל'
שמיטין הלכה לא נב:

מוסף תוספות

א. שם איתא: קוטמן נטיעות, ומפרשי' מן האילן קוטם בר, ליטע או להרכיב, ולא יקפיד בעל האילן.
ב. והו"ל ספק איסורא ולחומרא.
מגין.
ג. אותו ששמו ארו אינו עושה פירות והן נעשרה פירות שמו שטה.
סוף ע"ז
ד. מין ארמה כעין כוכריהא דפ' אר"ע (שבת צ.)
סוף ר"ה נג.

רבינו גרשום

(רתניא) [נתנן וכו' א] משום דקרקע דמי: ביערת הדבש. מרשני קרא בדבורא דמצי למימר בפיריות הדבש וקאמר יערת הדבש להכי מפרש ליה ר' אליעזר הכי: מיתבי דבש הוב מכורות אינו לא אוכל ולא משקה.
דליכא תורת אוכל ותורת משקה עליו: בשלמא לאביי. דמתוך לעיל באותן שתי חלות דמשום דמוקצה ניהא. הא קמ"ל דאע"ז דוב מוקצה הוא. עליות. עליו. תורת אוכל. אלא לרבא דמתוך לה כר' אליעזר דקרקע דמי אמאי אינו לא אוכל ולא משקה דהא לאו דקרקע דמי הואיל דהוב עושה פירות: אמר רב זבד כגון שוב על גבי כלי מאוס. דאינו ראוי לא אוכל ולא משקה ומוקצה מחמת מיאוס הוא: קאמר ר' זבד על הקט ועל התבן דמטוטשט הוא ומוקצה הוא: מיתבי דבש בכורות כו' בשלמא לאביי. דמוקים לה באותן ב' חלות ניהא דמשי"א אינו לא אוכל ולא משקה. הא נמי מצי לתרוצי ב' חלות דמוקצה: ננינו ולהיכא דחיישי עליה לאוכלא מטמא טומאת אוכלין. אלא לרבא דמוקים לה כר' אליעזר דקרקע דמי אצי"ג דחיישי עליה אמאי מטמא טומאת אוכלין הא דבש כורות כקרקע דמי ודבין הוא לא מטמא: אמר לך רבא תרין הכי חישוב עליו לאכילה אינו מטמא טומאת אוכלין. דקרקע דמי: תניא כוותיה דרב כהנא. דאמר לעיל דבש בכורות אינו יוצא מידי מאכל לעולם אצי"ג ולא חשיב לאכילה: אמר לו לקצין ענפיה מיכן ומיכן ולא הסתן עצמו מגביה ג' טפחים וקוצין כל הענפים קטנים שהן מג' טפחים ולמעלה מן הארץ ולא אותן הענפים שבתוך ג' טפחים סמוך לארץ דקשה לאילן אם קוצצין: וסדר שקמה.

אם קנזו לקרץ לפי שחזקה היא וכבר השרישה יפה בארץ מגביה ב' טפחים וקוצין הכל הסתן עצמו לפי שמאותן ב' טפחים יכול להחליץ ג' מן הקשר הסמוך לקרקע וקוצין הכל: חופר ומשרש. אפי' השרשים וקוצין משום דלית להו קנתא: שאין גזעו מחליף. מאחר קציצתו. וכן בתולת השקמה יקצין ג' טפחים ותו לא. כלומר שגז' טפחים ולמעלה קוצין ולא בתוך ג': ורמינהו כו' מפני שהיא עבודה. בשביעית: אלא קוצין למעלה מ' טפחים. דאין מרעיל כלום לאילן. או גומם. או יחתוך לה הענפים עד הארץ בסמוך לארץ. למימרא דאי קוצין למעלה מ' או גומם הענפים מעם הארץ הוא דקשי לה לבתולת שקמה. אבל אי עבד לה באידך גיסא שמגביה ב' טפחים וקוצין מעלי לה. והכי אמרת דמגביה ג' טפחים וקוצין [דמשמע] דבתוך ג' טפחים לא מעלי. מכאן ואילך כלומר מעם הארץ ולמעלה ועד ג' טפחים לא מעלי. שכן לעולם הבא: לכך נאמר [ארץ] דגזעו מחליף. והכי אמרת דאין גזעו מרעיל לה. היינו מג' טפחים ולמעלה: אף צדיק. חס ושלום אין גזעו מחליף שלא יתא לו בן שימלא מקומו: אף הצדיק אין עושה פירות. שכן לעולם הבא: לא יתפרש לן: ומקשי' הני ד' הוי. ולא י': בוטני. כדמרגמינן תחת האלה תחת בוטני. אותו אילן מחליף: הכא במאי עסקינן דאין גזעו מחליף בשאר ארזים. אבל ארז גופו ודאי מחליף: ברוש. ברתא. שיטה. תורניתא. שורבינא לא יתפרש לן: ומקשי' הני ד' הוי. ולא י': בוטני. כדמרגמינן תחת האלה תחת בוטני. אותו אילן

(א) נראה לז"ל יהודים ממנו בשבת חייל. משום כו'. (ב) נראה לז"ל בקנים ובגפנים מן הפקק ולמעלה מן הקשר י"י

פ:

תרי"ץ ואימא הכי חישוב עז"י בו'. אינו מגיה הצריימא אלא ה"ק דבש ככוורתו אינו לא מאכל ולא משקה לענין זה שאם חישב לאכילה שיהא מטמא טומאת אוכלים: **בקנים** ובגפנים **מן הפקק ולמעלה**. וא"ת בלא קנייה נמי יש לו מן הפקק ולמעלה ממנאי יהושע כדלמר בס"פ מרובה (צ"ק דף פא.) א' וי"ל דלאו פירכא היא כלל דאין לו רשות לתחוך כהנא אלא כשציל נטיעה ודוקא מן המדש שאינו עושה פירות וממקום שאין רואה את ההמה כדלמר הסם ועוד דכמה פקקים יש בגפנים וקנים והכא מן התחמון והסם מן העליון: **לא** מקשי קשי **לה** ולא **עז"י מע"ה לה**. לאו דוקא דל"כ גבי שביעית אמאי אסור הא אמר בע"ז (דף נ:)קומי אילנא שרי אצריי אילנא אסור אלא לא ולא מיקשי קשיא ולא עלוי מעלי לה: **מה** ארז אינו עושה פירות. וא"ת הא אמר צפ"ק דע"ז (דף יד. ושם ד"ה פירי) מאי אלתרובל פירא דלחור וי"ל דהתם בשאר מיני ארזים שעושין פירות והכא כההיא שאין עושין פירות: **שיטה** תורניתא. והא דלמר צפרק קמא דע"ז (שם) דמוניתא אין לו עיקר לאו היינו מורניתא דהכא אלא מין אחר^א אבל האי שהוא מין ארז יש לו עיקר: ערמונים

בכוורתו מטמא טומאת אוכלין שלא במחשבה: זיתים לקוין מניה שתי גרופיות: ^אתנו רבנן יהלוקה אילן מחבירו לקוין מגביה מן הקרקע טפח וקוצין בתולת השקמה ג' טפחים סדן השקמה ב' טפחים בקנים ובגפנים מן הפקק ולמעלה בדקלים ובארזים חופר ומשרש לפי שאין גזען מחליף ובתולת השקמה ג' טפחים בעינן ורמינהי ^אדאין קוצצין בתולת השקמה בשביעית מפני שהיא עבודה ר' יהודה אומר יכדרכו אסור אלא מגביה ו' טפחים וקוצין או גומם מעם הארץ מעם הארץ הוא דקשי הא אידך מעלי לה אמר אביי ג' טפחים מעלי לה מעם הארץ ודאי קשי לה מכאן ואילך לא מקשי קשי לה ולא עלויי מעלי לה גבי שביעית עבדינן מידי דודאי קשי לה גבי מקח וממכר עבדינן מידי דודאי מעלי לה בדקלים ובארזים חופר ומשרש לפי שאין גזען מחליף וארז אין גזעו מחליף והא ^אדריש ר' חייא בר לולייני מאי דכתיב ^בצדיק כתמר יפרח כארז בלבנון ישגה אם נאמר תמר אלא נאמר ארז ואם נאמר ארז למה נאמר תמר אילו נאמר ארז ולא נאמר תמר הייתי אומר מה ארז אין עושה פירות אף צדיק אין עושה פירות לכך נאמר תמר ואם נאמר תמר ולא נאמר ארז הייתי אומר מה תמר אין גזעו מחליף אף צדיק אין גזעו מחליף לכך נאמר ארז אלא הב"ע בשאר מיני ארזים כדרבה בר רב הונא ^אדאמר רבה בר רב הונא אמרי בי רב ו' מיני ארזים הן שנאמר ^באתן במדבר ארז שיטה והדם ועץ שמן אשים וגו' ארז ארזא שיטה תורניתא הדם אסא עץ שמן אפרסמא ברוש ברתי תדהר שאגא ותאשור שורבינא הני ז' הוי כי אתא רב דימי אמר הוסיפו עליהן אלונים אלמונים אלמונים בלוטני אלמונים בלוטני אלמונים כסיתא

דלית ליה האי שיעורא אלא שיעור אחרינא כגון מג' ולמעלה אסור: וקוץ. מלמעלה מעשרה הזק הוא לאילן ומכחישו: הא **אידך**. טפח או צ' טפחים מעליא ליה ואמאי קתני לעיל ג' טפחים כמשהו סגיא: **מכאן ואילך**. מן הקרקע עד ג' ומג' עד י': **לא מקשי קשי**. כל כך ולא עלויי מעלי אלא מספקא לן משום דוימנין קשי ווימנין מעלי: **הלכך גבי שביעית**. שאסור לומר אילן כדי שיצריא עבדינן מידי דודאי קשי דפשיטא לן ביה דלא יצית צוימור זה משום דספק איסור דלאורייתא לחומרא אבל גבי מקח וממכר דעת המוכר המוכר לא שרי לעזמו כדי מחיית האילן ודאי: **אם נאמר חמר**. שעושה פירות ואין גזעו מחליף למה נאמר ארז שגזעו מחליף ואין עושה פירות קשו קראי אהדדי אס דממרו לארז ותמר מכל וכל: **אף לדיק אין עושה פירות**. שאוכל דקומיו בעוה"ז ואין לו (א) לעוה"צ א"נ שאין מאכילין אותו פרי מעלליו לכך נאמר תמר כדכתיב נמי קרא אחרינא אמרו לדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו (רשעי' א): **אין גזעו מחליף**. אס נקץ: **אף לדיק אין גזעו מחליף**. אס מת שלא יולד בן כמותו. א"נ אס יפול לא יקום: **לכך נאמר ארז**. כדכתיב כי שבע יפול לדיק וקם (משלי כד): **ארזא**. קי"ל צלע"ז: **תורניתא**. פ"ץ. כל שמות הללו הם היו בקיאים בהם: **אפרסמא**. ^א שף שממו עושין הזפת כן נראה בעיני: **ברשי**. צו"ש: **שאגא**. איכא דלמר ^א שף וא"כ אפרסמא הוא שממנו יוצא שמן אפרסמון: **שורבינא**. לא יתפרש: ומקשינן **הני שצעה הוו: הוסיפו עליהן**. חכמים על אותן שצאותו פסוק: **אלונים**. צוטמי כדמרגמא תחת האלה צוטמא (נראה"ת לה): **בלוטני**. קיישינ"א שטענו גלוני"ן: **כסיתא**

(תענית כה). סדן השקמה. שכר חוקין, טויוץ' צלע"ז, שנקץ וחחר ומתעבה, והוא מלשון סדנא כסדני' שכן (שם, ע"י פסחים כח). ב' טפחים. שכר גזע מחליף (תענית כה). מן הפקק. קשר התחמון (שם) והוא הקשר שחלל הקנה פקוק ותמוס שם (ברכות כח). אין עושה פירות. אין לו שכל לעמיד (תענית כה). מה תמר אין גזעו מחליף. אס נפקא, אף צדיק. אין לו זכר, לדיק אין גזעו מחליף. אינו תחית' הממס (שם). תורניתא. פניי"ל צלע"ז (דף כב). ברת. טויו"ל צלע"ז (שם). שאגא. ש"ס צלע"ז (שם). בוטני. אולמ"א צלע"ז (שם). גליזות בוטני'. בלוטני. ציקויה"א צלע"ז. שגדילין בו פירי שקורין גילגלניה' (שם).

המוכר את הספינה פרק חמישי בבא בתרא

דמין כוורת דנוריס כו'. כצר פירשמי צפ' המוכר את הבית [לעיל סה:]: **הרי היא כקרקע**. והלכך אפי' אס חישב עליה לא הוי מאכל לקבל טומאה כדנפקא לן מיערת הדבש^א: ה"ג **דבש שזב מן הכוורת אינו לא אוכל ולא משקה בשלמא לאביי ניהא אלא לרבא קשיא**. ולא גרסינן בשלמא לאביי אע"ג דזב מוקצה הוא ופירוש משוכם היה כספרים שטעו לומר דלענין שבת מיירי ולא מילמא היא דלא שיך למימר האי לישנא דאינן לא אוכל ולא משקה אלא לענין טומאה אבל לענין איסור מוקצה דשבת ה"ל למימר דבש שזב מכורות אסור אלא לענין הלכות טומאה מיתנייא כדנתיב נמי כי האי גוונא כדוספתא בתמלא מנ' טהרות (פ"צ ה"ג) דבש שזב מכורות דנוריס מטמא טומאת משקין חשב עליו לאוכלין מטמא טומאת אוכלין: **אינו לא אוכל כו'.** כלומר לא מקבל טומאה: **בשלמא לאביי**. דמוקי דבש כוורת בשמי חלות ה"נ בשמי חלות הלכך ניהא ולא תקשי לרב כהנא דכיון דליתקני לדנוריס אע"ג דזב בעי מחשבה: **אלא לרבא**. דלא בעי לאוקומי בשמי חלות קשיא לרב כהנא דאפי' אי מוקי לה כר"א כיון דזב לא חשיב כקרקע: **ע"ג כלי מאוס**. והלכך כיון דצמוך הכוורת לא הוי חשיב אוכל כר"א והשמא כשינא הרי זב ע"ג כלי מאוס הלכך רציך מחשבה אבל אליבא דרננן דחשיבי ליה אוכל צמוך הכוורת לא מיעביל שם אוכל מיניה משום כלי מאוס עד שיפסל מלאכול הכלל כדלמרנין בשמיטת חולין (דף ע"א). כן נראה בעיני:

קשקשין. קיסמינן דקין שאין ראוי לאספו אבל גבי כלי מאוס חשיב אוכל: **בשלמא לאביי ניהא**. דמוקי לה בשמי חלות ולא תקשי לרב כהנא: **אלא לרבא קשיא**. לרב כהנא דבעל כרחך לאו ר"א היא דמחשבה לא מהניא ליה לשווייה כתלוש כי היכי דלא מהני לפירות מחוזרים לקרקע לקבולי טומאה כדמחשבה: **עשה**. דהדר וזמנא ואע"ג דלא הניח שום גרופית: **צטולם השקמה**. שלא נקלעה מעולם: **סדן**. שכבר נקלץ פעם אחרת וגדל: **לפי שאין גזעו מחליף**. אס יניח ממנו חוץ לקרקע הואיל ונקלץ כראשו: **וצטולם השקמה ג'** פסחים. בתמיה והכל די צפוחות: **מפני שהיא ענודה**. שגדל יותר וכתיבי וכרמך לא תזמור (ויקרא כה): **כדרכו אסור**. כדמפרש לקמיה: **מן הקרקע עד ו' טפחים**. ולת"ק איכא למימר הוה לאילן ומכחישו: **הא אידך**. מן הקרקע עד ג' ומג' עד י': **לא מקשי קשי**. כל כך ולא עלויי מעלי אלא מספקא לן משום דוימנין קשי ווימנין מעלי: **הלכך גבי שביעית**. שאסור לומר אילן כדי שיצריא עבדינן מידי דודאי קשי דפשיטא לן ביה דלא יצית צוימור זה משום דספק איסור דלאורייתא לחומרא אבל גבי מקח וממכר דעת המוכר המוכר לא שרי לעזמו כדי מחיית האילן ודאי: **אם נאמר חמר**. שעושה פירות ואין גזעו מחליף למה נאמר ארז שגזעו מחליף ואין עושה פירות קשו קראי אהדדי אס דממרו לארז ותמר מכל וכל: **אף לדיק אין עושה פירות**. שאוכל דקומיו בעוה"ז ואין לו (א) לעוה"צ א"נ שאין מאכילין אותו פרי מעלליו לכך נאמר תמר כדכתיב נמי קרא אחרינא אמרו לדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו (רשעי' א): **אין גזעו מחליף**. אס נקץ: **אף לדיק אין גזעו מחליף**. אס מת שלא יולד בן כמותו. א"נ אס יפול לא יקום: **לכך נאמר ארז**. כדכתיב כי שבע יפול לדיק וקם (משלי כד): **ארזא**. קי"ל צלע"ז: **תורניתא**. פ"ץ. כל שמות הללו הם היו בקיאים בהם: **אפרסמא**. ^א שף שממו עושין הזפת כן נראה בעיני: **ברשי**. צו"ש: **שאגא**. איכא דלמר ^א שף וא"כ אפרסמא הוא שממנו יוצא שמן אפרסמון: **שורבינא**. לא יתפרש: ומקשינן **הני שצעה הוו: הוסיפו עליהן**. חכמים על אותן שצאותו פסוק: **אלונים**. צוטמי כדמרגמא תחת האלה צוטמא (נראה"ת לה): **בלוטני**. קיישינ"א שטענו גלוני"ן: **כסיתא**

(תענית כה). סדן השקמה. שכר חוקין, טויוץ' צלע"ז, שנקץ וחחר ומתעבה, והוא מלשון סדנא כסדני' שכן (שם, ע"י פסחים כח). ב' טפחים. שכר גזע מחליף (תענית כה). מן הפקק. קשר התחמון (שם) והוא הקשר שחלל הקנה פקוק ותמוס שם (ברכות כח). אין עושה פירות. אין לו שכל לעמיד (תענית כה). מה תמר אין גזעו מחליף. אס נפקא, אף צדיק. אין לו זכר, לדיק אין גזעו מחליף. אינו תחית' הממס (שם). תורניתא. פניי"ל צלע"ז (דף כב). ברת. טויו"ל צלע"ז (שם). שאגא. ש"ס צלע"ז (שם). בוטני. אולמ"א צלע"ז (שם). גליזות בוטני'. בלוטני. ציקויה"א צלע"ז. שגדילין בו פירי שקורין גילגלניה' (שם).

(א) לעיל סה: שביעית פ"י מ"ז
טוקלין פ"ג מ"י, (ב) שבת לה.
לעיל ס"ו, ע"ש, (ג) ונכסדות ז',
(ד) מענית סה:, (ה) שביעית
פ"ד מ"ה ע"ש מדה ח:,
(ו) [מענית סה:, (ז) מענית סה:
ר"ה נב. [וסה: לו, (ח) (ש"א יד].

תורה אור השלם

1 יתקנן לא שמוע בהשביע אביו את הקצם ושלח את צצה המטה אשר בידו ויטבל אותה ביערת הדבש ויחשב ידו אל פיו ותארתה עיניו.
סומאל א די כו צדיק בחמור יתרח אברו בקלפון ישנהו.

תחלים צב ג
3 אתן במדבר ארז ששה ודוד ויגין שמן אשים בערבה ברוש תדרר ותאשור תדרר:
ישעיהו מא ט

הגהות הב"ח

(א) השב"ם ד"ה אף לדיק וסי' ואין לו חזק לעולם הבא:
(ב) (ג) ד"ה אפסמא שרף שמתני:
(א) ד"ה שאגא איכא דלמר שרף וא"כ:

לעני רש"י

קיצ"א [קישניא]. אלק. פ"ץ ארין.
ש"ף [ש"ף]. אשוח.
בחי"ש [בחי"ש]. אשור.
שף [ש"ף]. אשוח.
קישניא"א [קישניא]. אלק. גלוז"ץ. בלוטניס.

מוסף רש"י

כוורת דבורים. מחוברת היא כקרקע שטעו, הרי היא כקרקע. לכל דבר להיות נקיים כספק ופסטר ובתורה ולקטת על גבה מנעילין ולכבוש עלה פפונבל כליו היא קרקע, דמנן סתמכת שביעית פרק אחריו אין סתמין פפונבל אלא על הקרקע ואס אין לו משה כחך דשיו (לעיל סה- ע"ש בראבדה), ואינה מקבלת טומאה.
ו' הסודם. במקומה. דינן דמחוברת היא לקרקע ילאה מחמת כלי וגם הדבש שמוכתה אינו מקבל טומאה כדנצל לגבי כוורת, ודוקא במקומה אבל אס נעלה משם אז מקבל הדבש טומאה כמאן דלחמי דלא בעי מחשבה, דאחיו וקין יתקני דמלרין מקבל טומאה והלכך אלתריין הלא גבי טומאה למימנ מקומה, וה"ה לכל הין מילי (שם), והרודה ממנה. כשהיא במקומה דהיינו מקום גידולו של הדבש, חייב חטאת.
מחלם מן הקרקע (שם), מאי טעמא דר' אליעזר. דחשיב לטוה דנוריס כמחומר, דכתיב ויטבל אותה ביערת הדבש. ביהומן כמי, וכדש כמקום גידולו מיירי ויה ליה יעד והלכך חשיב ליה מחומר ואפילו אין הכוורת מחוברת ממש כקרקע (שם), דבש כוורתה. דלחמי לא חשיב עליה שחי הוא כמחומר, וכדש דנוריס מיירי, דאין כוורת אלא לדנוריס (בבבורות א), בתולת השקמה. נטיעה שכן נקלעה מעולם

הארץ: דודאי קשי לה אם הוא גומם עם הארץ: דאין גזעו מחליף. והכי אמרת דאין גזעו מחליף. אף צדיק. אין לו זכר, לדיק אין גזעו מחליף. אינו תחית' הממס: אפרסמא. ש"ס צלע"ז (שם). שורבינא. לא יתפרש לן: ומקשי' הני ד' הוי. ולא י': בוטני. כדמרגמינן תחת האלה תחת בוטני. אותו אילן מחליף: הכא במאי עסקינן דאין גזעו מחליף בשאר ארזים. אבל ארז גופו ודאי מחליף: ברוש. ברתא. שיטה. תורניתא. שורבינא לא יתפרש לן: ומקשי' הני ד' הוי. ולא י': בוטני. כדמרגמינן תחת האלה תחת בוטני. אותו אילן